

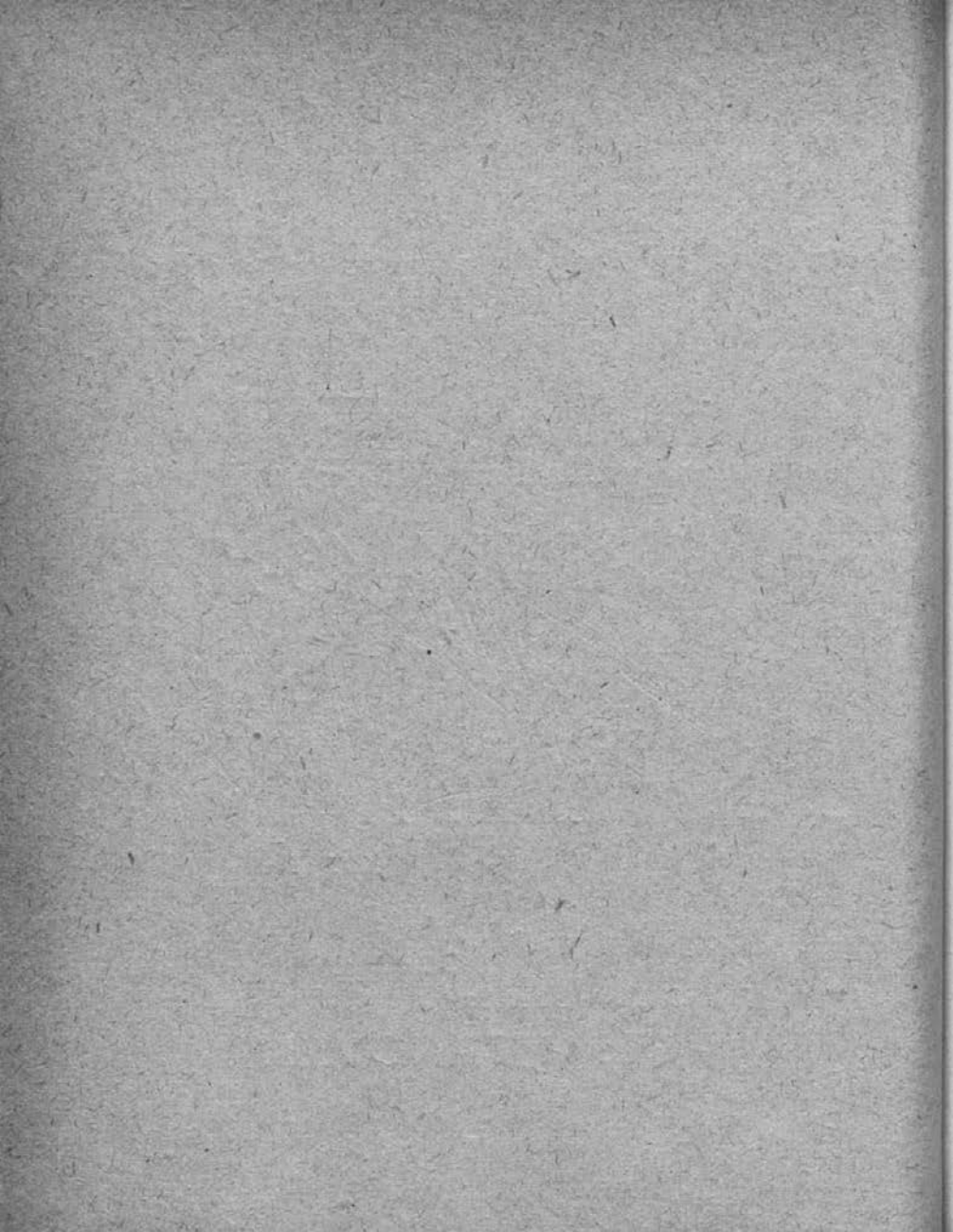
GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1942-XX--43-XXI

DRAMA

7 CVETKO GOLAR:
PLES V TRNOVEM



GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1942-XX./43-XXI.

DRAMA

Štev. 7

CVETKO GOLAR:

PLES V TRNOVEM

PREMIERA 28. NOVEMBRA 1942-XXI

Cvetko Golar

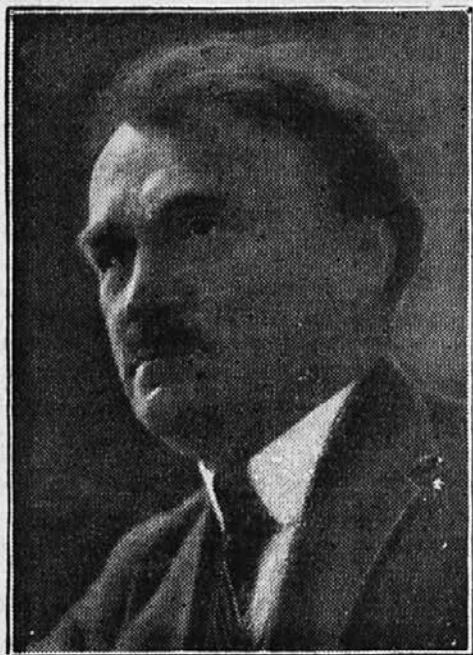
Pesnik Cvetko Golar je rodom Gorenjec, doma na Gostečem pri Sori. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in nato živel po raznih krajih večji del nestalno, a zato svobodno življenje bohéma. Prve pesmi je objavil v »Ljubljanskem Zvonu« leta 1900 pod imenom Demeter. Pozneje je sodeloval v »Slovanu«, celjski »Domovini« itd. Izdal je pesemski zbirki »Pisano polje« (1910) in »Rožni grm« (1914) in pesemski izbor obeh »Poletno klasje« (1923).

Nekatere izmed prvih pesmi kažejo po obliki in vsebini vpliv Aškerca, a v kratkem se je obrnil po moderni. Najbližji mu je bil Murn, kumovala pa sta mu Kette in Župančič. Posebno pa ga je navdušila narodna pesem. (Iz bosanskega perivoja, Lj. Zvon.) Neposredni vpliv svetovne dekadence ni velik, pozna se samo motivno njegovi včasih zelo drzni erotiki.

Kmalu je postal Golar v našem pesništvu poet prirode in nje-nega življenja, pesnik domače grude, polja, cvetja, sonca, zvezd, kmetijskega dela in veselja; življenje prirode in človeško življenje se mu prelivata kakor ena sama svatovska pesem v nerazdružno celoto, narava kot podoba človeškega življenja, človek kot del prirode.

Prva pesniška zbirka »Pisano polje« kaže že vso mladostno prekipenjavo pesniško silo, »Rožni grm« pa je že plod zavedne umetnosti.

Pozneje kot pesmi se je lotil Golar pripovedništva. Prva pripovedna poizkusa (»Na Silvestrov večer« in »Anka potuje k vsta-



CVETKO GOLAR

jenju») sta dobila naslednikov šele po štirih letih v Ljubljanskem Zvonu, M. Slov. in Slov. Narodu. Odslej pa se vrste Golarjeve novelice in povestice naglo druga za drugo še v Slovanu, Slov. gospodinji, Slov. ženi, Jutru in drugod. Nekaj jih je izšlo tudi v zbirkah »Kmečke povesti« (1914) in »Pastirjeva nevesta« (1923).

V prvih spisih je še negotovo ugibal med realistično (Tesar Aleš) in romantično-pesniško novelistiko (Povest o zaljubljeni deklici), a kmalu se mu je oboje spojilo in se pretkalo s pravljičnimi motivi, ljudsko vražo, narodovim praznoverjem, z vso pestrostjo ljudske romantike v novo kmečko realistično, pravljično sanjavo romantično enoto. V tem slogu so se Golarju pač najbolj posrečile kmečke in pastirske povesti: Alenčica in zmaj, Dve nevesti, Pastirska ljubezen, Pri jelenovi maši. V obče je ohranil Golar neko pravljično zasanjanost celo v novelicah iz današnjega kmečkega življenja (O hudem kovaču, Lovec Klemen).

Golar je spisal tudi kmečko veseloigro »Vdova Rošlinka« in dramo »Zapeljivka« ter veseloigro »Dve nevesti«. Izdal je zbirko »Sto let slovenske lirike« (1920), mladinski knjigi »Prelepa Vasiljica« ter »Carjevič Ivan«, izbor Levstikovih »Poezij« in »Slovenskih balad in romanc«, prevod Sofoklejeve »Antigone« in svoje glavno delo v prozi »Bratje in sestre v Gospodu« (1925).

Fr. L.: Golarjev „Ples v Trnovem“

Kdo v Ljubljani ne pozna Cvetka Golarja, poeta in bohèma?!

Star znanec je v vsaki ljubljanski družbi in pri poliču rad sanjari ter pripoveduje davnih časov davne zgodbe. — Star znanec pa je tudi v naši Drami. Saj je imel v njej svojo krstno predstavo »Vdove Rošlinka« (20. febr. 1925), »Zapeljivke« (ki je predelana dobila naslov »Dekle z rožmarinom«) in »Dveh nevest«. Spisal pa je tudi mladinsko igro »Zala in rudar«, o kateri upa, da pride na oder.

*

Ko govorimo o Milanu Puglju in o Petruški-Peterlinu, ga nehotе vprašam, kdaj se je začel zanimati za dramatiko. In mi odgovori:

»Že v stari kukrarni sem napisal nekaj dejani kmetske drame. Čital sem jo nepozabnemu prijatelju Murnu Aleksandrovcu, s katerim sva skupaj premišljevala in delala načrte zanjo. Drame nisem dokončal, ker je Murn umrl; z njim sem izgubil svojega Mentorja, ki mi je dajal pobudo in me navduševal k delu...«



IVAN CESAR

»Zakaj si dal svoji igri naslov Ples v Trnovem?«

»To je davna zgodba, zgodba iz moje mladosti. Zaljubljen sem bil kot vsak mlad fant, zaljubljen sem bil v deklico v Trnovem kot marsikateri Ljubljančan.

Moji prvi ljubezni je bilo ime Metka. Toda življenje me je napotilo v druge kraje in me odneslo od Trnovega.

Kadar koli sem se pozneje vračal v Ljubljano, sem obiskoval Trnovo. Vse vrtove so mi pregledale oči, po vseh hišah, oknih in rožah sem jo iskal, toda našel je nisem nikdar več...

Zdaj ima svoj spomenik v igri, ki se zato imenuje »Ples v Trnovem«.

*

In tako smo dobili novo Golarjevo igro. Tokrat ne nastopajo v njej kmetje, temveč naši Trnovčani. Igra je režirana in igrana kot burka, kar v bistvu tudi je.

»Stari panj se je vnel«, bi jo lahko imenovali, kajti stari Češnovar je prav za prav moška Rošlinka, ki mu Metko prevzame njegov sin Lojze, stari Češnovar pa se mora poročiti z žensko, ki mu je najbolj pripravna.

Poleg teh treh nastopa še dolga vrsta zanimivih tipov in dejanje je podano pestro in živahno ter bo občinstvo dobro zabavalo. To je pa tudi edini namen igre.

»Ples v Trnovem« je postavil na oder režiser M. Skrbinšek, ki je delo tudi primerno prikrojil. Starega Češnovarja podaja I. Cerar, mladega Češnovarja L. Drenovec, Metko pa Ančka Levarjeva.

Fr. L.:

Dobro ime

Oni dan me sreča moj prijatelj Nace Kapelj in ker se je silno klavrno držal, ga nehote vprašam, kaj mu je. Tedaj mi pove tole zgodbo.

*

Včeraj je bil lep zimski dan, jasno je bilo in soncu se ni ljubilo skrivati se za oblake, ker jih ni bilo na nebu prav nič. Tak dan je ob tem času, ko smo bili vajeni megle in pocestne brozge,

človeku posebno pri srcu in vesel ga je kot božjega daru. Toda ne hvali vina, preden ga nisi plačal in ne dneva pred večerom, si mislim. Najlepše vreme se skazi in najlepši dan se ti lahko izpridi, še preden bi trenil.

V teh globokih mislih me dohiti moj znanec File, ki ga pozna pol mesta, on pa vse mesto. Potreplje me po rami in vpraša po tem in onem ter mi končno reče:

»Tebe sem imel vedno rad že zato, ker nisi tak obrekljivec kot jih imamo teh ragelj in gobeždačev obojega spola tolikanj med nami. Ti čveka in bevsku o tebi in tvojih zadevah, ki mu niso nič mar in ne ve, da je mogoče človeku vzeti dobro ime, povrniti mu ga pa nemogoče... Klanjam se, milostiva!«

Rekši se odkrije in prijazno prikloni gospej srednjih let. Komaj je bila za nama, zarenči File:

»Gos neumna!«

Jaz se ozrem, če ga morda ni slišala, File pa pravi naglo:

»Nič se ne boj, naj me le sliši, bo vsaj zvedela, kaj svet o njej govori! Njen mož gara v službi, ona se pa lišpa in maže ter hodi ves božji dan po cesti in se pase nad svetom. Pravijo — saj jaz tega ne trdim — da se je pred leti peljala ne vem več v katero daljnje mesto, kjer je neki slavní mazač pomlajeval ljudi, najrajši bogate. Če je bil pacient milijonar, je trajalo pomlajevanje tako dolgo, da je milijonar prej star postal, če ne celo umrl, preden se je pomladil. Najlepše pa je še to, da je možu ukradla denar, težko prihranjene, od ust utrgane tisočake in si izmislila, da je tat vlomil in odnesel denar. Še lepše seveda je, da je zdaj ravno tako stara kot ji gre, denarja pa nikjer. Če to ni gos, potem pa sploh ne vem, komu naj še rečem gos!... Moj poklon, gospod ravnatelj!«

In spet prijazno pozdravi gospoda, ki sva ga srečala in ko je bil ta že za nama, sem hotel vprašati, kdo je. File pa sam začne:

»Ravnatelj, seveda ravnatelj! Bi moral biti že davno za mrežo. Tako dobro ženo ima, podpirala ga je še kot dijaka, na njene stroške je študiral in ali ti ni pred tremi leti iztaknil neko mlado tipkarico ter tako ponorel, da se je hotel ločiti od žene. Najlepše pa je to, da se je tudi denar začel ločevati iz uradne blagajne, ker gospod ravnatelj ni več ločil, kaj je njegov in kaj je uradni denar,

Zdaj pa povej, če mu ne pritičeta zamreženo okno in zaklenjena vrata? ... O, vi pa zmerom tako pridni! Na svidenje jutri!»

S temi besedami je pozdravil znanega gostilničarja ter urno začel:

»Ta človek ima dobro vino, res je, toda vsak račun pri njem je zelo slan in tudi natararica ima navado, da se rada zmoti. Skop je pa tako, da je bil dal pred kakimi štirimi leti o Božiču peč popraviti samo zato, da mu ni bilo treba kuriti ... Dober dan, gospod doktor!«

Dotični doktor je bil komaj za nama, ko se File obrne, me pocka za rokav in mi reče:

»Tale je pa največji požeruh, kar jih premore naše mesto. Saj se mu tudi ne skriva. Preden gre domov večerjat, obleze vse gostilne in natančno ve, kaj imajo kje za večerjo. Nekaj se mi pa le čudno zdi: vsaka stvar mu tekne. Nam drugim je ena jed bolj všeč kot druga, njemu pa vse zdrkne po goltancu. Pred osmimi leti smo jedli v Šiški golaž — štirje smo bili — in nam trem je bilo vsem še tisto noč slabo. Ko se hočemo drugi dan gostilničarju pritožiti, vstopi tisti trenutek tudi ta požiralnik in veselo zakliče: »Ali imate še kaj takega golaža kot sinoči? Kar sem ž njim, presneto mi je dobro storil!« In je začel metati vase golaž in potem še dve pečenki, kot bi brezno zasipaval. Komaj je bil končal, se je poslovil in rekel, da je pri nekem prijatelju povabljen na koline. Nam je kar sapo zaprlo. Gotovo ima lačno jetiko, če ne pa vsaj trakuljo, toga gotovo več kot eno, ta gospod doktor lakotec! Mene bi bilo sram!«

To je šlo tako dalje celo uro kot na vretenu. Zvedel sem v tem kratkem času vse mogoče in nemogoče reči o znanih in neznanih ljudeh. Sprva se mi je zdelo vse skupaj precej abotno, pozneje pa kar zanimivo, končno se mi je le zagabilo.

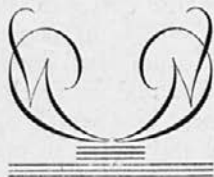
Poslovila sva se in končno sem se oddahnil kot bi se iznebil upnika ali si odgnal rubežen z vratu. Grem po opravkih, iztikam po zelenjadem trgu, si ogledam natančno barometer, srečam še par znancev in tako mi je minil dopoldan.

Ko je zazvonilo poldan in je človeku takorekoč uradno ukazano sesti h kosilu, se je tudi mojim nogam oglasil dober tek. Hitro jo torej mahnem h kosilu in sem bil na Fileta že davno pozabil.

Grem po glavni cesti, jo zavijem v stransko ulico in tako upam v najkrajšem času po najbližjih ovikih priti do krme in korita.

Toda ne hvali vina pred računom in ne dneva pred večerom! In res! Na vogalu je stal moj znanec File v živahnem razgovoru z gospo, katere nisem poznal in ona očitno tudi ne mene. File mi je kazal hrbet in me ni mogel opaziti. O čem sta govorila, nisem mogel slišati, ujel sem mimogrede samo en glasan Filetov stavek, katerega je zakokodajskal dotični gospe:

»Torej pravite, da Naceta Kaplja ne poznate? Ogibajte se ga, tako vam svetujem! To je največji opravljivec, kar jih poznam! Če vam je z vaše dobro ime, ogibajte se ga! Samo to vam rečem!«



Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik:
Oton Zupančič. Urednik: Fr. Lipah. Za upravo: Ivan Jerman Tiskarna
Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Ballo a Trnovo

FARSA IN TRE ATTI DI CVETKO GOLAR

Messa in scena dell' **ing. arch. E. Franz**

Regista : **M. Skrb**

Češnovar Luigi, possidente di Trnovo . . .	Cesar
Luigi, suo figlio, impiegato privato . . .	Drenovec
Polona, sua sorella	Gorinšek
Majarončкова Mica	Rakar
Petelinova Mina	Starc
Selanova Metka	Levar
Poldka	Remec
Tone, pittore di stanze	Bratina
Un signore	Peček
Una signora	Razberger
Un marito	Potokar
Una moglie	Jug
Il primo studente	Nakrst
Il secondo studente	Brezigar
Il terzo studente	Raztresen
Una studentessa	J. Boltar
Una ragazza dal berretto rosso	Sancin
Il primo ballerino	Gorinšek
Il secondo ballerino	Košuta
Il presidente della società „Giovinezza“ . . .	Lipah
Una cameriera	Križaj
Il primo cameriere	Tomažič

Ospiti, ballerini, ballerine, un quartetto, musica

Ples v Trnovem

BURKA V TREH DEJANIH. — SPISAL CVETKO GOLAR

Inscenator: **ing. arch. E. Franz**

Režiser: **M. Skrbinšek**

Češnovar Lojze, posestnik v Trnovem	Cesar
Lojze, njegov sin, privatni uradnik	Drenovec
Polona, njegova sestra	Gorinškova
Majarončkova Mica	Rakarjeva
Petelinova Mina	Starčeva
Selanova Metka	Levarjeva
Poldka	Remčeva
Tone, soboslikar	Bratina
Gospod	Peček
Gospa	Razbergerjeva
Mož	Potokar
Žena	Jugova
Prvi dijak	Nakrst
Drugi dijak	Brezigar
Tretji dijak	Raztresen
Dijakinja	J. Boltarjeva
Dekle z rdečo kapico	Sancinova
Prvi plesalec	Gorinšek
Drugi plesalec	Košuta
Predsednik društva „Mladost“	Lipah
Natakarica	Križajeva
Plačilni	Tomažič

Gostje, plesalci, plesalke, kvartet, godba

